

Luontolausunto ja liito-oravaselvitys Espoon Lintuvaarassa Metsälinnunreitin alueella vuonna 2021

Elina Manninen & Marko Nieminen

Luontolausunto ja liito-oravaselvitys Espoon Lintuvaarassa Metsälinnunreitin alueella vuonna 2021

Elina Manninen & Marko Nieminen

Sisällys

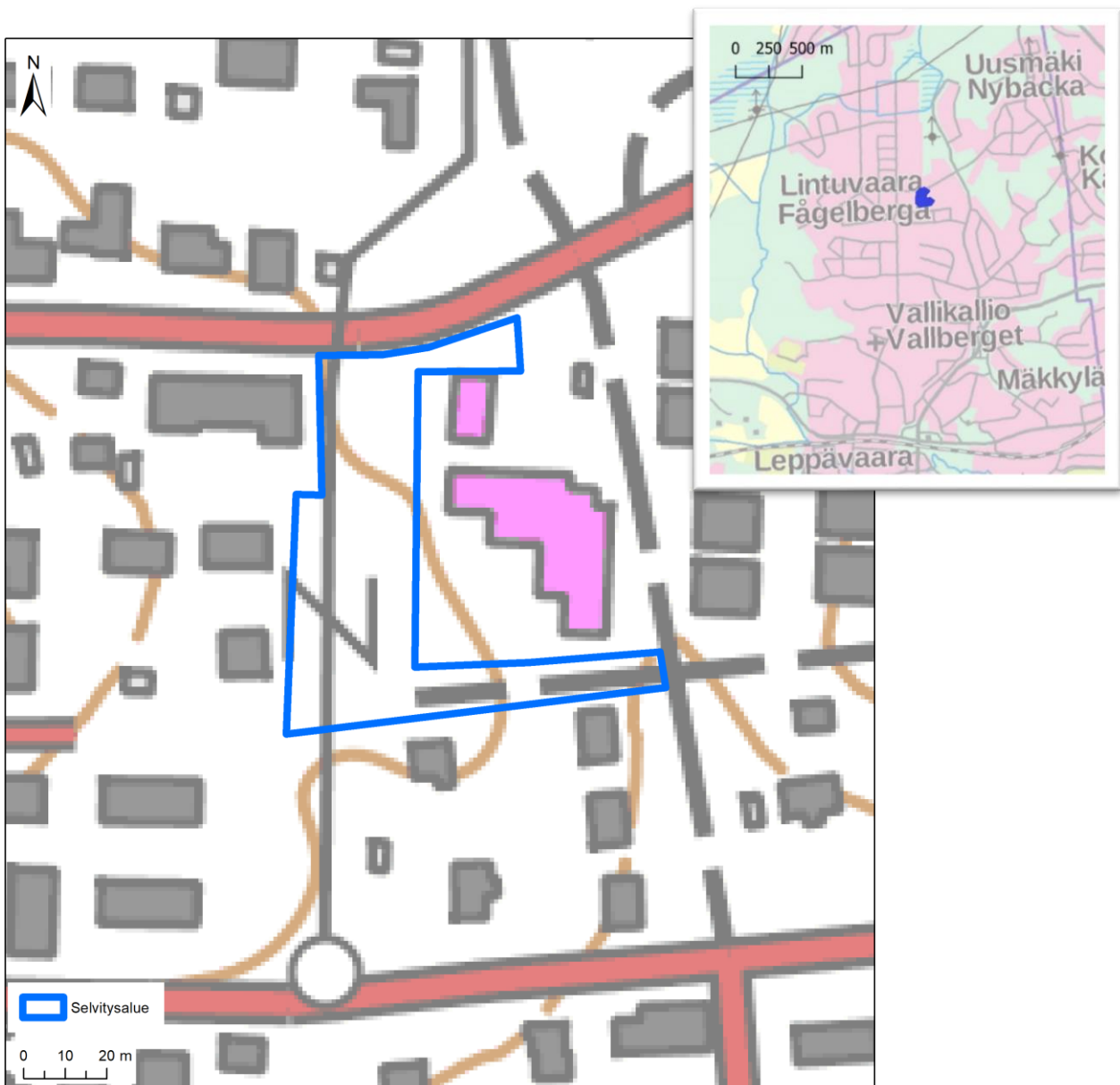
Johdanto ja menetelmät	1
Tulokset.....	3
Selvitysalueen yleiskuvaus	3
Liito-oravaselvitys	5
Luontoarvojen perusselvitys	5
Johtopäätökset ja suositukset	6
Kirjallisuus	8
Liite 1. Menetelmäkuvaus	10

Johdanto ja menetelmät

Faunatica Oy teki maankäytön suunnittelua varten liito-oravaselvityksen ja luontoarvojen perusselvityksen Espoon Lintuvaaran Metsälinnunreitin alueella vuonna 2021. Selvitysalueen pinta-ala on n. 0,3 ha (kuva 1). Selvitysalueella on puistoaluetta, jonka ottamista viereisen päiväkotitontin kanssa mukaan Metsälinnunreitin asemakaavan muutokseen selvitetään. Yksi mahdollinen alueen uusi käyttömuoto on päiväkodin pihan laajentaminen. Selvityksen tilasi Espoon kaupungin kaupunkisuunnittelukeskus.

Liito-oravaselvityksen teki FT Marko Nieminen 3.5.2021. Sen tarkoituksena oli selvittää liito-oravan esiintyminen, mahdollisten pesäpuiden ja muiden kolopuiden sijainnit, lajille sovelias elinympäristö ja liikkumisyhteydet. Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen kartoituksessa noudatettiin ympäristöministeriön (Nieminen 2017) ja Espoon kaupungin ohjeistusta. Menetelmiä kuvaillaan tarkemmin liitteessä 1. Liito-oravan biologiaan liittyvistä käsitteistä löytyy tarkempaa tietoa eri julkaisuista (esim. Ramboll 2014, Hanski 2016, Nieminen 2017, Ahopelto ym. 2021, Luontotieto Keiron 2021).

Luontoarvojen perusselvityksen tekivät FM Elina Manninen 1.7.2021 ja FT Marko Nieminen 3.5.2021. Selvityksessä arvioitiin yleisesti kohteen luontoarvoja sekä EU:n luontodirektiivin IV ja II liitteiden lajien ja muiden merkittävien lajien esiintymismahdollisuuksia selvitysalueella. Potentiaalisten luontoarvojen arvioinnissa keskityttiin erityisesti lakisääteisesti suojeltaviin luontotyypeihin ja lajeihin. Lisäksi arvioitiin, tarvitseeko alueella tehdä varsinainen luontoselvitys tai lajistoselvityksiä.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti ja rajausta.

Tulokset

Selvitysalueen yleiskuvaus

Päiväkotitontin eteläpuolella kasvaa kapeana kaistaleena nuoria ja varttuneita lehtipuita, koivuja, haapoja, raitoja, pihlajia ja vaahteroita sekä vähän kuusta. Aluskasvillisuudessa esiintyy joitakin metsäkasveja kuten mustikkaa, kieloa, lillukkaa ja sananjalkaa mutta myös kulttuurinsuosijoita kuten vuohenputkea (kuva 2).

Päiväkotitontin länsipuolella on aiemmin kulkenut voimalinja, jonka alta puusto on raivattu pois. Entisen voimalinjan alunen on nykyisin lähinnä joutomaata, jossa kasvaa monia tavallisia kulttuurinsuosijakasveja ja kaupunkiniittyjen lajeja, esimerkiksi maitohorsmaa, apiloita, niittynurmikkaa, hierakoita, ohdakkeita, seittitakiaista ja vadelmaa. Lisäksi päiväkodin aidan vierustalla kasvaa harvassa nuoria ja varttuneita koivuja, pihlajia, raitoja ja haapoja (kuva 3). Päiväkotitontin pohjoispuolella on viitapihlaja-angervoistutus (kuva 4).

Kuva 2. Päiväkotitontin eteläpuolella kasvaa nuorta ja varttunutta lehtipuuta kapeana kaistaleena.

Kuva 3. Päiväkotitontin länsipuolella on avointa joutomaata, jossa kasvaa monia tavanomaisia kulttuurikasveja sekä harvassa lehtipuita.

Kuva 4. Päiväkotitontin pohjoispuolella on viitapihlaja-angervoistutus.

Liito-oravaselvitys

Selvitysalueella ei havaittu merkkejä liito-oravan esiintymisestä eikä myöskään yhtään kolopuuta tai liito-oravalle soveliaista aluetta.

Aiempien tietojen mukaan (Espoon kaupunki 2021; kuva 5) selvitysalueen kautta kulkee liito-oravan olemassa oleva kulkuyhteys, joka yhdistää Lintumetsän, Painiityn ja Uusimäen ydinalueet. Selvitysalueen itäpuolelta on paikannettu kolopuita ja pönttöjä, lähin havaittu papanapuu on n. 140 metrin päässä itään.

Luontoarvojen perusselvitys

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeista selvitysalueella tavataan todennäköisesti Suomen yleisintä lepakkolajia, pohjanlepakkoa (*Eptesicus nilssonii*) ajoittain ruokailemassa, mutta muutoin alueella tuskin lepakoille mitään merkitystä.

Muille seudulla esiintyville luontodirektiivin liitteiden II ja IV(a) lajeille tai erityisesti huomioitaville lintulajeille ei ole selkeästi soveliaita elinympäristöjä. Uhanalaiset ja silmälläpidettävät kulttuurisidonnaiset linnut, kuten tervapääsky (*Apus apus*), varpunen (*Passer domesticus*), harakka (*Pica pica*), viherpeippo (*Carduelis chloris*) ja västäräkki (*Motacilla alba*) todennäköisesti ruokailevat alueella ajoittain.

Selvitysalueella ei ole vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia suojeltavia pienvesikohteita eikä luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia suojeltavia luontotyyppejä.

Selvitysalueella ei ole luonnontilaisia tai sen kaltaisia elinympäristöjä eikä muita luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen merkityksellisiä piirteitä, kuten lahopuuta tai suuria vanhoja ylispuita.

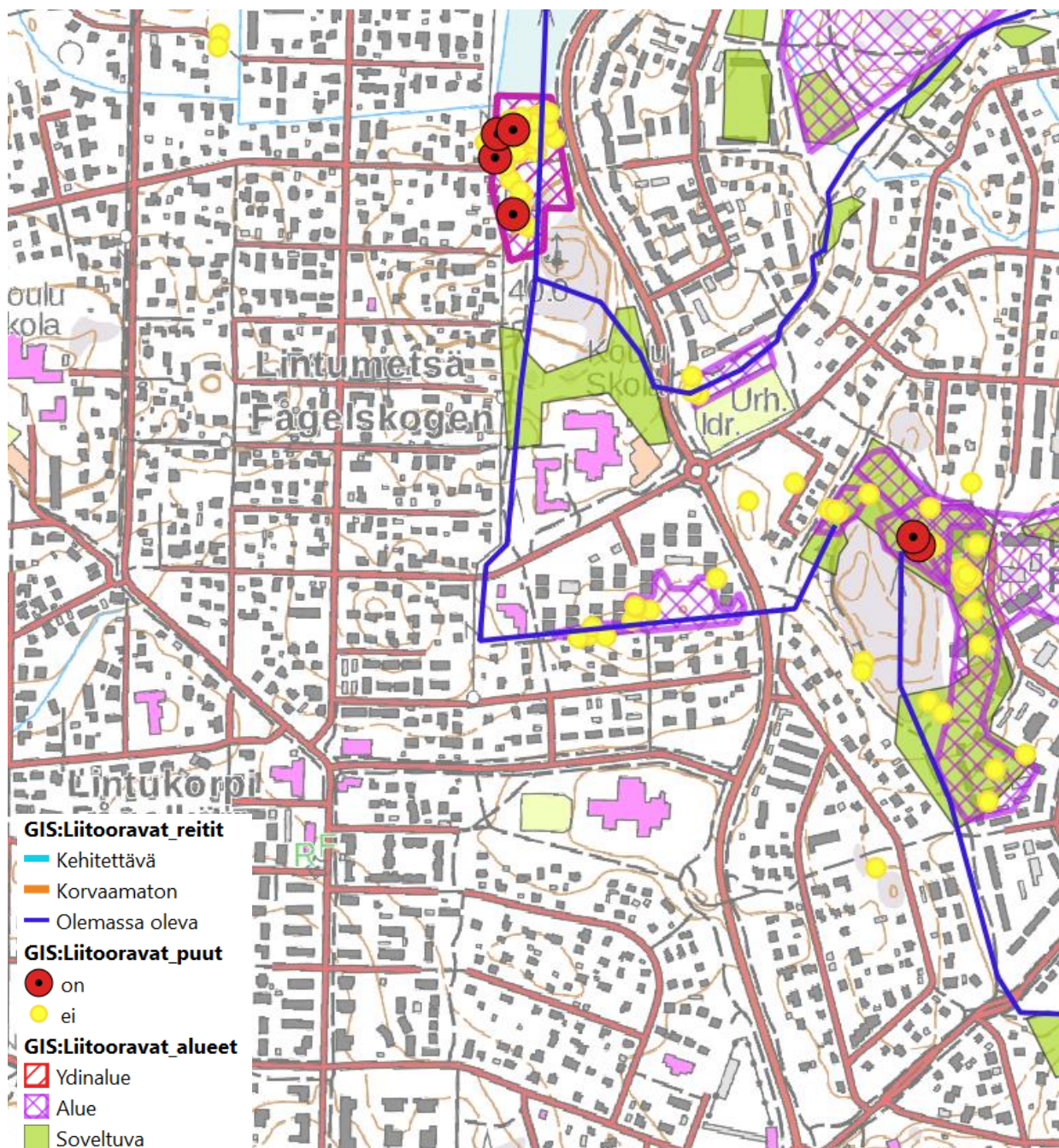
Selvitysalueella havaittiin haitallisia vieraskasvilajeja komealupiinia (*Lupinus polyphyllus*), ruttojuurta (*Petasites* sp.), isotuomipihlaja (*Amelanchier spicata*), rohtoraunioyrttiä (*Symphytum officinale*) ja viitapihlaja-angervoa (*Sorbaria sorbifolia*).

Johtopäätökset ja suositukset

Selvitysalueella ei ole potentiaalista liito-oravan elinaluetta eikä kolopuitakaan havaittu. Sen sijaan alueen kautta kulkee liito-oravan kulkuyhteys, joka yhdistää useamman liito-oravan ydinalueen (kuva 5). Yhteys koostuu yksittäisistä puista ja päiväkodin eteläpuolisesta puurivistöstä, ja sen säilyminen on riippuvaista lähes kaikkien puiden säilymisestä yhteyden alueella. Yhteys tulee turvata maankäytön muutoksissa tai määritellä vaihtoehtoinen, vähintään yhtä hyvä kulkuyhteys toista kautta.

Selvitysalueella ei havaittu sellaisia luontoarvoja, joiden tarkempi selvittäminen olisi tarpeellista tai jotka voisivat rajoittaa maankäyttöä alueella.

Selvitysalueen vieraskasvilajien esiintymät tulisi tarvittaessa kartoittaa tarkemmin. Komealupiini on luokiteltu kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi, ja sen esiintymät tulee hävittää.

Kuva 5. Liito-oravahavainnot ja muut tiedot Espoon kaupungin paikkatietoaineistossa.

Kirjallisuus

- Ahopelto, L., Lundgren, L., Kostiainen, A., Peltola, K., Laita, A., Mäkelä, A., Väänänen, M., Perätie, T. & Ruohomäki, A. 2021: Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa. Hyvien käytäntöjen opas. – LIITO-ORAVA LIFE (LIFE17/NAT/FI/000469) -projektin raportti. <https://www.metsa.fi/projekti/liito-orava-life/>
- Espoon kaupunki 2021: Paikkatietoaineistot WFS-rajapintapalvelussa: Liito-oravapuut, liito-orava-alueet ja liito-oravareitit. – <https://kartat.espoo.fi/teklaogcweb/wfs.ashx>.
- Hanski, I. K. 2016: Liito-orava. Biologia ja käyttäytyminen. – Metsäkustannus Oy, Latvia.
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja Osa 2 – luontotyyppien kuvaukset. – SUOMEN YMPÄRISTÖ 5 | 2018, Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Luonnonsuojeluasetus 1997/2005/2013/2021: 14.2.1997 annettu luonnonsuojeluasetus (160/1997), 17.11.2005 annettu muutos (913/2005), 1.7.2013 alkaen voimassa oleva muutos (471/2013) ja 28.6.2021 alkaen voimassa oleva muutos (521/2021) [<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1997/19970160>; <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050913>; <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130471>; <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210521>].
- Luonnonsuojelulaki 1996: 20.12.2006 annettu luonnonsuojelulaki (1096/1996) [<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961096>] ja luonnonsuojelulain perustelut (HE 79/1996) [<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960079>].
- Luontotieto Keiron Oy 2021: Espoon keskuksen liito-oravien ja maankäytön yhteensovittaminen. – Raportti Espoon kaupunkisuunnittelukeskukselle (8.4.2021).
- Maa- ja metsätalousministeriö 2012: Kansallinen vieraslajistrategia. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2016: Liito-oravan huomioon ottaminen metsänkäytön yhteydessä. Neuvontamateriaali. – Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö, Helsinki.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 2002: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. – Metsälehti Kustannus, Helsinki. 2. painos.
- Nieminen, M. 2017: Liito-orava (*Pteromys volans* [Linnaeus, 1758]). – Teoksessa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017, s. 48–55. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot)

esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017. Ympäristöministeriö, Helsinki.

Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. – Suomen ympäristökeskuksen moniste 188. 128 s.

Ramboll Finland Oy 2014: Selvitys liito-oravien ja maankäytön suunnittelun yhteensovituksesta Espoonlahden ja Matinkylän alueilla. – Espoon Kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 5/2014, 30.5.2014.

Suomen Lajitietokeskus 2021: Lajihavainnot selvitysalueilta. – [<https://laji.fi/>], tiedot haettu 1.7.2021 ja 31.11.2021.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109, Suomen ympäristökeskus., Helsinki.

Vesilaki 2011: 27.5.2011 annettu vesilaki (587/2011)
[<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110587>].

Vieraslajiportaali 2021: [<https://www.vieraslajit.fi/>].

Ympäristöministeriö 2015: Luonto- ja lintudirektiivin lajit. – Internet-sivut, [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Luonto_ja_lintudirektiivien_lajit], viitattu 26.8.2021

Ympäristöministeriö 2017: Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa. – YM1/501/2017. 6.2.2017

Liite 1. Menetelmäkuvaus

Selvityksen lähtötietoihin kuuluivat seuraavat aineistot:

- Maanmittauslaitoksen kartta-aineistot ja ilmakuvat
- Suomen Lajitietokeskuksen (2021) tietokantojen havainnot alueelta ja sen lähiympäristöstä
- Espoon liito-oravapaikkatietoaineistot WFS-rajapintapalvelussa (Espoon kaupunki 2021).

Työssä noudatettiin soveltuvien osin mm. teosten Pääkkönen & Alanen (2000), Huttunen & Pahtamaa (2002), Meriluoto & Soininen (2002) ja Söderman (2003) ohjeistuksia ja määrittelyjä huomioitavista luontoarvoista.

Luontoarvojen perusselvityksen teki FM Elina Manninen 1.7.2021 ja FT Marko Nieminen 3.5.2021. Selvitysalue kierrettiin jalan kattavasti läpi kasvillisuutta ja elinympäristöjä havainnoiden. Maastossa käytettiin apuna tarkkuus-GPS-laitetta (Trimble Geo7X). Mittauksissa päästiin korkean peittävän puuston alueella 3–6 metrin tarkkuuteen ja muilla alueilla alle kolmen metrin tarkkuuteen.

Maastotöiden aikana havainnoitiin kaikkien eliöryhmien huomionarvoista lajistoa ja elinympäristöjä, joista tehty havainnot kirjattiin, paikannettiin tarvittaessa GPS-laitteella ja merkittiin kartalle. Alue valokuvattiin.

FT Marko Nieminen teki liito-oravaselvityksen 3.5.2021. Liito-oravaselvitykselle inventointiaika oli hyvä, sillä lehtipuissa ei vielä ollut lehtiä eikä aluskasvillisuus ollut juurikaan noussut. Liito-oravan jätökset ovat luotettavasti havainnoitavissa maaliskoukokuun välisenä aikana (ks. Nieminen 2017).

Maastossa edettiin siten, että saatiin kattava kuva puustosta sekä alueen sopivuudesta liito-oravalle. Liito-oravan ulostepapanoita etsittiin mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden ja puuryhmien alta: rinnankorkeushalkaisijaltaan (dbh, 130 cm maasta) kaikki yli 30 cm paksut kuuset, yli 20 cm paksut haavat ja lepät sekä yli 35 cm paksut koivut ja raidat. Näiden puiden tyveltä etsittiin noin 0,75 metrin säteellä liito-oravan ulostepapanoita.

Paikannuksessa käytettiin apuna tarkkuus-GPS-laitetta (Trimble Geo7X). Paikkatiedon ja kartta-aineiston käsittely tehtiin ESRI ArcGis-ohjelmistolla; rajauksien tekemisessä ja tulkinnoissa apuna käytettiin tarvittaessa myös ilmakuvatarkastelua (pohjakartat ja ilmakuvat: © Maanmittauslaitos).

Metsän sopivuus liito-oravan elinympäristöksi arvioitiin Espoon kaupungin laatiman ohjeistuksen mukaisesti.